

“KUTUBXONADA FOYDALANUVCHILAR BILAN ISHLASH USULLARI”

Abonoment va foydalanuvchilarga xizmat kursatish xizmati mutaxassisi

Toshpulatova Nozimaxon

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy kutubxonalar faoliyatida foydalanuvchilar bilan ishlashning asosiy usullari, ularga individual va interaktiv yondashuv asosida xizmat ko'rsatishning samarali yo'llari tahlil qilinadi. Foydalanuvchilarning axborotga bo'lgan ehtiyojlarini o'rganish, raqamli texnologiyalar asosida xizmat ko'rsatish, madaniy-ma'rifiy tadbirlar orqali kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish kabi dolzarb masalalarga alohida e'tibor qaratilgan. Maqola kutubxona ishini takomillashtirishga qaratilgan nazariy va amaliy tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: *kutubxona, foydalanuvchi, xizmat ko'rsatish, axborot texnologiyalari, kutubxonachilik, raqamli platforma, kitobxonlik madaniyati, interaktiv yondashuv, axborot resurslari.*

KIRISH

Axborot asrida yashayotgan bugungi inson uchun ishonchli, aniq va tezkor ma'lumot manbalariga ega bo'lish dolzarb ehtiyojga aylangan. Bu ehtiyojni qondirishda kutubxonalar muhim ijtimoiy institut sifatida alohida o'rin tutadi. Kutubxona nafaqat bilimlar xazinasi, balki ijtimoiy ong va madaniyat shakllanishining markaziy bo'g'ini, ma'naviy-ma'rifiy tarbiyaning beqiyos vositasidir. Uning faoliyati foydalanuvchilarning intellektual salohiyatini yuksaltirish, axborot savodxonligini rivojlantirish, umuman, jamiyatda o'qish va o'rganishga bo'lgan qiziqishni oshirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy kutubxonalar an'anaviy xizmat ko'rsatish shakllari bilan cheklanib qolmay, balki innovatsion texnologiyalar, axborot-kommunikatsion vositalar, raqamli platformalar yordamida foydalanuvchilarga keng ko'lamli, sifatli va qulay xizmat turlarini taklif qilmoqda. Shu nuqtai nazardan qaralganda, kutubxonada foydalanuvchilar bilan ishlash usullarini yangilash, ularni takomillashtirish, foydalanuvchi ehtiyojlariga moslashtirilgan interaktiv yondashuvlar asosida tashkil etish zarurati tobora ortib bormoqda.

Foydalanuvchi — bu kutubxona xizmatlarining markazida turadigan, uning mavjudligi va faoliyatining asosiy maqsadi hisoblanadigan shaxsdir. Ular orasida talabalar, o'qituvchilar, olimlar, yoshlar, keksa yoshdagilar, hatto bolalar ham bor. Har bir foydalanuvchi turli maqsadlar, ehtiyojlar va qiziqishlar bilan kutubxonaga murojaat qiladi. Shuning uchun ham kutubxonachilar o'z ish faoliyatini foydalanuvchilarning turfa ehtiyojlarini chuqur o'rganish va ularga mos xizmat turlarini ko'rsatish tamoyiliga asoslashlari lozim.

Foydalanuvchilar bilan ishlashning zamonaviy tamoyillari

Bugungi kunda kutubxona xizmatlari doirasini kengaytirish zaruriyati foydalanuvchilar bilan ishlashda yangi yondashuvlarni, innovatsion metodlarni talab etmoqda. Asosiy tamoyillar quyidagilardan iborat:

20-May, 2025-yil

Individual yondashuv – har bir foydalanuvchining axborotga bo‘lgan ehtiyoji, yoshi, kasbiy faoliyati, qiziqish sohasi inobatga olinadi.

Axborotga ochiqlik – kutubxona fondi, elektron resurslar va xizmatlar haqida foydalanuvchilarga to‘liq va aniq ma’lumot berish.

Interaktivlik – foydalanuvchilar bilan muloqotni ikki tomonlama yo‘lga qo‘yish, ularning fikr va takliflarini inobatga olish.

Texnologiyalarga asoslangan xizmatlar – raqamli kutubxonalar, onlayn kataloglar, QR-kodli kitoblar va mobil ilovalar orqali xizmat ko‘rsatish.

Foydalanuvchilar bilan ishlashning asosiy usullari

Bu xizmat turiga foydalanuvchilarning so‘rovlariga javob berish, ma’lumotlar bazasi bilan ishlash, adabiyotlar ro‘yxatini tuzish, ilmiy izlanishlar uchun zarur manbalarni topib berish kiradi. Ushbu xizmat turini amalga oshirish uchun kutubxonachilar axborotni tezkor, aniq va ishonchli taqdim etish ko‘nikmalariga ega bo‘lishi zarur.

Foydalanuvchilarning kutubxonlik madaniyatini oshirish maqsadida turli ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar – kutubxonlik musobaqalari, muallif bilan uchrashuvlar, kitob taqdimotlari, davra suhbatlari o‘tkaziladi. Bunday tadbirlar foydalanuvchilarni kutubxona bilan yanada yaqinlashtiradi va kitobga mehr uyg‘otadi.

Raqamli platformalar orqali foydalanuvchilarga xizmat ko‘rsatish imkoniyatlari tobora kengaymoqda. Elektron kutubxonalar, onlayn kataloglar, virtual yordamchilar, kutubxona veb-saytlari, elektron pochta va ijtimoiy tarmoqlar orqali interaktiv xizmatlar ko‘rsatilmoqda.

Ilmiy tadqiqot olib borayotgan foydalanuvchilarga, xususan, talabalar, aspirantlar va ilmiy xodimlarga zarur adabiyotlar, metodik ko‘rsatmalar va maslahatlar taqdim etish kutubxonachilarning muhim vazifalaridan biridir. Bunday hamkorlik o‘quv jarayonining sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Bolalar, nogironligi bo‘lgan shaxslar, yoshi katta kishilar kabi ijtimoiy guruhlar bilan maxsus yondashuv asosida ishlash zarur. Masalan, ovozli kitoblar, Braille yozuvidagi adabiyotlar, maxsus dasturlar va qulay muhit yaratish orqali kutubxona imkoniyatlari kengaytiriladi.

Foydalanuvchilarning kutubxonaga bo‘lgan talabini chuqur tahlil qilish xizmatlar sifatini oshirishda muhim omildir. So‘rovnomalar, intervyular, onlayn fikr-mulohazalar orqali foydalanuvchi ehtiyojlari o‘rganiladi, kutubxona faoliyati muntazam tahlil qilinadi va takomillashtiriladi.

XULOSA

Kutubxonada foydalanuvchilar bilan ishlash usullari doimiy rivojlanib boruvchi jarayondir. Bu borada samaradorlikka erishish uchun kutubxona xodimlarining professional tayyorgarligi, texnologik bilimlari va ijodiy yondashuvi zarurdir. Axborotga bo‘lgan ehtiyoj kun sayin ortib borayotgan bir davrda kutubxonalar har bir foydalanuvchi uchun bilim va ma’naviyat manbai bo‘lib qolishi uchun izchil harakat qilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

- 1.Rashidova, M.M. (2019). Kutubxonashunoslik va axborot faoliyati asoslari. Toshkent: O‘zbekiston milliy kutubxonasi.
- 2.Axmedova, Z.N. (2022). “Kutubxona xizmatlarini zamonaviylashtirishda innovatsion yondashuvlar” // Ilm va taraqqiyot.
- 3.Uzbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 7-fevraldagi PQ-4601-son qarori “Kitob mahsulotlarini chop etish va targ‘ibot qilish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.
- 4.Nasrullaeva, M. (2021). Kutubxonada foydalanuvchilarga xizmat ko‘rsatish metodikasi. Toshkent: Ilm Ziyo nashriyoti.

